List 43. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 21. oktobra 1868.

Gospodarske stvari.

Razglas.

Visoko c. kr. ministerstvo kmetijstva je z odpisom od 24. avgusta t. l., štev. 1773, kranjski kmetijski družbi 1500 gold. v ta namen izročilo, da kupi dobrih bikov za pleme Mürctalskega in Mariahoferskega rodú in jih dá na deželo takim soseskam ali pa gruntnim posestnikom, ktere je volja in kteri so v stanu prevzeti takega bika za pleme in v povzdigo živinoreje svoje okolice.

Glavni odbor družbe kmetijske si je že naročil iz Štajarskega in Koroškega tacih bikov, in zdaj želí izvedeti soseske ali posestnike, ki vzamejo takega bika, kadar pride, pod pogoji, kteri se bodo prejemniku že pred povedali.

Naj tedaj tiste častite županije ali posamesni zemljiščini gospodarji na Gorenskem, Dolenskem in Notranjskem, ki hočejo bika za pleme v gori imenovani namen prevzeti, to oznanijo podpisanemu odboru do 15. dne prihodnjega meseca listopada (novembra) t. l.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe
v Ljubljani 14. oktobra 1868.

Od plevéla.

Po oranji je dobro, če vreme dopustí, nekaj časa, postavimo, en dan ali dva njivo presušati, to je, pustiti, da jo solnce nekoliko osuší. To je za ilovično zemljo najbolj potrebno, posebno po deževanju, da zemlja nekoliko mokrote izgubí in se potlej lože z brano povleče.

Pa vlaka ni le samo zato, da se zemlja pod brano drobí, ampak tudi zato je, da se škodljivi plevél in plevélne korenine na dan izvlečejo in če je solnčno, na njivi od solnca posušé, ali pa se pograbijo in v kupe sprsteniti denejo, ali sežgó in zatarejo, ali pa operó in živini pojesti dajo.

Kaj pa je plevél?

Za plevél imamo vse, česar na njivi med rastlinami, ktere smo vsejali, imeti nočemo. V to število ne gré le navadni plevél: pirnica, kokolj, ljulika itd., ampak tudi druge sicer koristne rastline, ktere drugej radi imamo, postavimo: kako koruzovo steblo v rži, ječmen v pšenici, proso in gorčica v ajdi itd.

Najškodljiviši plevéli so pa ti-le:

1. Pirenka ali pirnica (triticum repens L.). Ona ima dolge kolenčaste in razraščene korenine, da naredé v zemlji kakor vrvi ali mreže, s kterimi vse prepreżejo, in iz njih trava raste, ki ji pirenka ali pirnica pravimo. Ta plevél je, kjer se vgnjezdi, zelo težko zatreti. Če le kak majhen košček koreninice v njivi ostane, kmalu se spet razraste, da je je dovelj. Iz rahle, lahke zemlje se še dajo take korenine izvleči po oranji z brano; iz ilovice pa težko. Vendar ni počivati, dokler je je kaj. Izvlečene korenine se pograbijo in sežgó, ali pa še boljše, v vodi operó in živini pojesti dajo, ki jih rada jé in jej dobro teknejo.

2. Slipovka, trica (galium aparine) se pri nas rada po njivah zaplodi v vsa žita; ima štirivoglata stebla, kolenca po njih, in ob kolencih po osem peres; mastna je, gré nakviško, in gladko zrnje naredí tolikošno, da pri obranavanji skoz rešeto ne gré, ter v žitu ostane. Ta plevél se najlože zatare, ako se iz mladega žita izpleve ali s korenino vred izdere, ker le iz semena raste. Če seme v pleve pride, pleve pa v gnoj gredó, brž se slipovka spet v žitu zaredí.

3. Kokolj (agrostemma githago) žene iz zrna po tri, štiri stebla, ki imajo še razrastlike, na vrhu se naredé kapice polne črnega semena, grahorju nekoliko podobnega, ki je toliko debelo, da skoz rešeto ne gré in toraj v žitu ostane. Raste najraji v rži in ker iz semena raste, se, predno zorí, s pridno pletevjo najbolj zatare.

4. Ljulika (lolium temulentum) raste med pšenico in lanom sicer malokje, iz zrna v tri, štiri stebla, in naredí ploščate klase polne stoklasu enacega semena. Je tudi dosti debelo, da skoz rešeto ne gré, v pšenici ostane in je zdravju škodljivo polno omotice. Mlada se od pšenice težko loči. Če pa dozorí, takrat ko pšenica, mora se iz pšenice pred žetvijo skrbno pobrati, pšenica pa za seme posebno očistiti.

5. Osát (cirsium arvense) ima debele, dolge korenine in močno trnjevo steblo in perje široko, mesnato, pa drobno seme. Korenine imajo razrastlike in jih je težko izruvati, in se torej pri oranji najbolj zatare, ko oralo zemljo zrahljá in se z brano korenine iz zemlje izvlečejo. Najbolj je treba varovati, da seme ne dozorí, ker ga je veliko. Sicer pa raste tudi iz korenin, in ga je toraj težko zatreti.

6. Gabez (symphitum offic.) pri nas sèm ter tjè zelo zaploden, se najteže z njiv čisto spravi. Ima debele, dolge korenine in iz korenin raste široko in dolgo perje, skoraj kakor lapúh, je rastlinam zelo škodljiv. Če majhen košček koreninice v zemlji ostane, žene in se brž spet razraste; toraj dá gospodarju veliko opraviti. Ne dá se drugače zatreti, kakor da se tako dolgo korenine iščejo, dokler jih je kaj.

7. Grah (pisum sativum), raste najraji v pšenici in rži, naredí stročje in okroglo zrnje, da ne gré skoz rešeto, toraj v žitu ostane. Da-si ni ravno škodljiv, ga vendar krušarice črtijo, ker rahlega kruha ne dá. Zatare se lahko s pletvijo, ker iz semena raste.

8. Stoklas (bromus secalinus) je trava, ki ima precej velike plošate klase piri podobne, raste najraji

v mokrotnih njivah v ječmenu in rži, ki žito tako zamorí, da bi mislil, da se je v stoklas spremenilo. Zatare se, če se zvesto požanje, ker iz semena raste.

9. Kostreba (panicum crus galli L.) raste najraji v ajdi, ki jo v deževju tako zatopí, da je ondi skoraj nič ni. Ker iz semena raste, zato se lahko zatare, če se prej požanje, predno seme dozorí. Je dobra klaja za živino.

Še veliko druge baže zeli in plevéla je, postavimo, zlatice (ranunculus), habát (sambucus ebulus), lapúh (tussilago) itd. Vse take rečí se večidel lahko izplevejo in zatarejo. Nektere zeli pa, ki majhne ostanejo, postavimo, kurja čevica (alsine media), žitu zelo malo škodujejo. Z dobro brano se pred setvijo lahko veliko škodljivih korenin z njive izvleče in zatare, in to naj se z vso skrbjó zgodí, da bo njiva čista in žito lepše. Če še kaj ostane, se potlej iz žita popleve in pobere, predno zorí.

Skušnja učí, da v prosu in v lanu je rado največ plevéla. Pa saj, kjer plevél rad raste, raste še tudi kaj druzega, bolj koristnega.

Če je ktera njiva tako zelo plevélna bila, da take nesnage ni bilo mogoče kmalu zatreti, smo tako-le naredili:

1. Z vso skrbjo smo varovali, da v gnoj ni nič plevélnega semena prišlo. 2. Ko smo njivo zorali, smo jo z brano tako dolgo trebili, da smo mislili, da ni kar cempera plevela več v njej. 3. Če se je pa plevél vendar spet pokazal, pleli smo žito in plevél zatirali. 4. Če vse to ni pomagalo, smo njivo za take pridelke odločili, kteri plevél bolj zatarejo. Smo namreč na tako njivo krompir posadili in ga pleli in okopali, potlej pa osuli. Za krompirjem smo ječmen, v ječmen deteljo sejali, ter jo potlej s plevelom vred, predno je plevél zorel, kosili. Po detelji pšenico, po pšenici repo, ki smo jo tudi pléli in okopavali; po repi koruzo, ki smo jo spet pleli, okopavali in osipali. In to je pomagalo, in tako vojsko zoper plevél smo tudi drugim s pridom svetovali.

Veliko plevélnega semena pa pride tudi iz bližnjih njiv na naše, ki zelení in se razširi. Vetrovi ga prinesó, kterih ne moremo braniti.

Političnе stvarí.

Interpelacija

dr. Tonkli-a in tovaršev v seji 9. goriškega zbora

1. oktobra t. l. zastran ravnopravnosti slovenskega jezika v uradih in šolah.

Že občni pravdni red 1781. l. zapoveduje v §. 13, da obe stranki, kakor tudi njuna pravna zastopnika se imajo v svojih govorih posluževati jezika v deželi navadnega; k temu se je bila izdala najviša odločba 27. aprila 1835, št. 109, vsled ktere imajo dolžnost stranke vsem pismom, ki niso pisana v tistem izmed deželnih jezikov, ki se rabi v sodniji, in ki se ima rabiti v prepirnih ali neprepirnih rečeh, prilagati poverjene prevode v deželni jezik, ki se rabi v sodniji.

Nadalje veleva §. 165 obč. pravd. reda, da se imajo povedbe svedokov ali prič, kolikor je mogoče, z njihovimi lastnimi besedami zapisavati in vsakemu po končanih povedbah podati, da jih sam prebere, ali pa naj se mu preberejo, da se jim potem podpiše, in sledeči §. 166. obč. pravd. reda, da če hoče priča med branjem svojo povedbo nekoliko premeniti, ali ji kaj pristaviti, se ima to na koncu ravno z njenimi lastnimi besedami zaznamovati.

Na dalje veleva §. 123 kazenskega pravdnega reda 1853. leta, da se sme svedok ali priča, ki ne zna sodnijskega jezika, le takrat izpraševati brez tolmača, kedar znata preiskovalni sodnik in zapisovalec zadostno tisti jezik, kterega govorí priča. V tem primerljeji mora se priložiti spisom poverjen prepis zapisnika v sodnem jeziku.

Razen tega primerljeja mora se pa k izpraševanju poklicati zaprisežen tolmač, in vsako vprašanje in vsak odgovor se mora tako v jeziku, v kterem se izprašuje svedok, kakor tudi v prevodu v sodni jezik v zapisnik postavljati.

Enako veleva §. 184. rečenega kaz. reda, da je treba, kedar ne zná obdolženec sodnega jezika, ako se vzame zraven tolmač, najpred vprašanje v sodnijskem jeziku in precej spodej prestava od besede do besede, in ravno tako odgovor, najprej v jeziku izpraševalca, in precej spodej v prevodu od besede do besede zapisavati.

Še bolj razločno se glasí razpis vis. pravosodnega ministerstva 17. marca 1862. leta na dež. nadsodniji v v Gradcu in Trstu, s kterim je bilo ukazano, da morajo sodnije v obravnavah z ljudmí, ki govoré izključljivo slovenski jezik, izpraševanje obdolžencev in zaslišanje prič v kazenskih rečéh, kolikor je mogoče, v slovenskem jeziku zapisavati in vsaj odločne dele izpovedeb obdolženca ali priče v slovenskem jeziku v zapisnik postavljati; da se morajo zapisniki o polaganji priseg slovenskih strank po mogočosti vselej v slovenskem jeziku v zapisnik dostavljati; — da pri kazenskih in konečnih obravnavah z obdolženci, ki samo slovenski jezik umejo, morajo biti sodnijske osebe z državnopravdniškimi uradniki in zagovorniki vred slovenskega jezika popolnoma zmožni, da naj se imajo toraj obravnave v slovenskem jeziku; da se imajo razsodbe in po mogočosti razlogi v slovenskem jeziku razglaševati; — da morajo sodnije v rečenih deželnih delih sprejemati vloge, ki se podajajo v slovenskem jeziku, in, kolikor je mogoče, izdajati slovenskim strankam odloke ali rešitve na-nje v slovenskem jeziku.

Akoravno so te postavne naredbe jako vlačne in jim je povsod priložena beseda „po mogočosti“, bi se bil vendar čutljivo zboljšal položaj slovenskih strank naše grofije, ako bi bili vsi c. kr. uradi in vse c. kr. sodnije navdane resnične in trdne volje, ravnati se po njih, in ako bi bile c. kr. nadsodnije na tanko na to pazile, da bi jih njim podložne sodnije vestno spolnovale, kar se pa, žalibog! ni storilo.

Rodila se je nova tako imenovana liberalna dôba. Po §. 19. ustanovnih postav 21. decembra 1867. leta, vsled kterega imajo vsi narodi naše države enake pravice, sme vsak narod zahtevati, da se mu narodnost ohrani in goji, in priznava država sama enakopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, v uradu in v javnem življenji.

V naši pokneženi grofiji živita od nekdaj dva naroda, laški in slovenski, in sicer ste dve tretjini Slovencev, ena tretjina pa Lahov.

Kedar je šlo za davek v blagu in v krvi, poznala je vlada vselej dobro Slovence na Goriškem; ko je šlo pa za njih pravice, ona ni poznala nikdar slovenskega naroda na Goriškem, ker v politiških in sodnijskih uradih gospodaril je izključljivo le nemški ali laški jezik. Pošiljali so se med Slovence po navadi uradniki, ki niso umeli slovenskega jezika, in oni so govorili pravo čez premoženje, čast, življenje ali smrt. Vkljub vsem omenjenim postavam so se zapisniki v laškem ali nemškem jeziku, in ravno tako pošiljali so se vsi dopisi in razsodbe v rečenih jezikih, tako da Slovenec ni nikdar vedel, pri čem da je, in si je moral za drag denar še le tolmača iskati. Posebno čutljive rane sekale so se vdeležencem kazenskih obravnav, ker

skoraj po vseh uradnijah so bile izročene te obravnave takim sodnijskim osebam, ki niso ali celó nič ali le površno slovenski jezik umele. Tako se je godilo posebno pri okrajnih sodnijah v Tominu, Cirknem, Kanalu in pri okrožni sodniji v Gorici. Namestu da bi se posluževali preiskovalni sodniki priseženih tolmačev, rabili so navadno le take deninarje (diurniste), ki še sami niso znali dobro slovenskega jezika, tako da preiskovalni kazenski zapisniki so bili navadno brez vsake postavne veljave. To se je skazalo mnogokrat pri konečnih obravnavah, pri kterih so se glasile izpovedbe prič in obtožencev vse drugače, kakor so zapisniki kazali. Akoravno so bile te napake pri konečnih obravnavah prvopodpisanega večkrat karane, ostal je njegov glas vpijočega v puščavi. (Kon. prih.)

Šolske stvari.

Kako so učitelji ljudskih šol na Štajarskem plačani?

Z govora grofa Buola v deželnem zboru štajarskem posnamemo tole: „Znano Vam je gotovo, da na deželi, tudi v malih mestih in trgih ena oseba opravlja tri službe, ona je ob enem učitelj, mežnar in organist, ter da dobí za vsako posebno plačilo, od kterega ima učitelj najmanj. Pred sabo imam nad 200 fasij iz 1859. l. Res je, da so se te malo spremenile zato, ker se tudi število prebivalcev množí; al še vedno služi učitelj manj ko mežnar. V Ligistu dobiva učitelj kot učitelj 82 gld. 33 kr., kot mežnar 338 gold. 35 kr. in kot organist 76 gold. 40 kr., toraj skupaj 497 gold. 8 kr. V Kajnah je pa razloček še veči. Tù dobiva učitelj kot učitelj 25 gold., kot mežnar 398 gold. 35 kr. in kot organist 123 gold. 57 kr., skupaj toraj 446 gold. 92 kr. Še slabeje je v Štajncu. Tù dobiva učitelj kot učitelj 13 gold. 30 kr., kot mežnar 207 gold. in kot organist 50 gold. 52 kr. Največi je pa v Brežicah. Tù dobiva učitelj kot učitelj 5 gold., kot mežnar 237 gold. in kot organist 13 gold., toraj za službo učiteljsko komaj 50. del celega zaslužka.“

Novi učitelj.

Resnica ali pa zabavljica, kar kdo hoče.

Neka fara je dobila novega učitelja. Pa mož faranom ni nič po volji — in zakaj neki ne? Saj ne zná „s tremi“ zvoniti — so mi tožili, ko sem jih vprašal — 8 do 10 let se mora „šolmaštra“ učiti, pa še zvoniti ne zná in tudi ure ne gleštati? To je vendar poglavitna stvar. Kar imamo novega šolmaštra, je zmiraj ura prehitra. Potlej pa še hoče, da bi otroci vsak dan pridno v šolo hodili, in res se jim zná ta krota v šoli tako sladkati, da po sili hočejo vsaki dan v šolo. Kaj imamo mar kmetje otroke za šolo? Če bo šolmašter tako siten s svojo šolo, kakor se zdaj kaže, mu ne damo niti žita, niti jajc in nobene klobase; potlej se bo že poboljšal. Rajnki Pucman, Bog mu daj dobro! to je bil šolmašter, kakor se spodobi; zvonil je sam s tremi, kakor da bi bil godel; uro je znal na minute „rihtati“ in vse eno mu je bilo, ali je kdo prišel v šolo ali ne. Če otrók ni bilo v šolo, ker so domá krave pasli ali pa po hosti strže pobirali, je ranjki naložil koš gnoja pa ga je nesel na njivo. Sedanji šolmaštri pa le kričijo: „otroke v šolo, otroke v šolo!“ Res se kaže, da je na svetu današnji dan vse narobe!“ — Tako so godrnjali sosedje. Novi učitelj se ni jezil nad njimi. Le eno vprašanje jim je uljudno zastavil. „Vi stari oče Grega! imate pač že dobrih 6 križev na hrbtu; povejte mi: koliko ste pred 40 leti iz štacun kupili ždane robe, ki jo zdaj vaše hčerke nosijo? — koliko ste „kofeta“ popili na leto? — koliko ste davka plačevali? Vaš grunt pa danes ni nič veči, kakor je bil takrat, kaj ne da? Časi so zdaj vse drugačni. Al smemo tedaj mi taki biti kakor so bili nekdaj? Gotovo da ne, sicer konec vzamemo. Bog nam je dal um in pamet, da to vprezamo, ne pa samo voliče. Otroci se morajo tedaj učiti, da si pridobijo vednosti, ktere jim pomagajo do tega, da si pridobijo več dohodkov in olajšajo življenje. In zato je šola. Za to pa je učitelj, da poduču je vašo mladino, ne pa da zná „s tremi“ zvoniti ali pa uro „rihtati“.

In zadej se oglasí pameten kmet, rekši: Resnico Vam je zasolil novi učitelj!

Zabavno berilo.

Dobri veseljaki.

Spisal Fr. Zakrajšek.

Mojster.

Hitro pive donesite,
Gladka čela zdaj, ju ju!
I s skrbmi nas ne motite,
Mi smo dobre volje tu.

Vsi.

I s skrbmi nas ne motite,
Mi smo dobre volje tu.

Mojster.

Ak je v pivi malo hmelja,
Nam preseda, ne diši;
Tak neslani kuriželja
Nam prav nič po godu ni.
Kdor le kremži svoja lica,
Od veselja nič ne vé;
A poštena veselica
Tu odpiraj nam srcé.

Vsi.

A poštena veselica
Tu odpiraj nam srcé!

Mojster.

V pitji bomo govorili —
Tak že davn' sklenili smo —
Bote, bratje, pa pazili,
Da pošten govor nam bo.
En požirk pa, dragi svatje,
Še poprej je dovoljen:
Radost nam podnevi, bratje!
I ponoči lahek sèn!

Vsi.

Radost nam po dnevi, bratje!
I ponoči lahek sèn!

Mojster.

Joža, teb' pa lahka senca
Na obrazu zdaj igra,
Turška brada, za Slovenca
To, verjemi, ne veljá.

Vsi.

Turška brada, za Slovenca,
To, verjemi, ne veljá.

Mojster.

Zdaj povej nam svoje želje,
Da obsodimo te mi:
Kdor kalí nam tu veselje,
Tud požirka vreden ni.

Vsi.

Kdor kalí nam tu veselje,
Tud požirka vreden ni.

Joža.

Da, priznavam vašo jezo,
I pravičen je osup;
Zgubil sem nezvesto Rezo,
Kaj na ženske stavim up?

Mojster.

Tacih muh odpodi môro,
Ženske bile, ženske so;
Dans pa delal boš pokoro,
Žensk omenjaj ti s častjó.

Vsi.

Dans pa delal boš pokoro,
Žensk omenjaj ti s častjó.

Mojster.

Al med rožami vse rože,
Kar jih cvete, so lepé?
Da odslej boš sodil lože,
Danes pive pôsti se.

Vsi.

Da odslej boš sodil lože,
Danes pive pôsti se.

Mojster.

Ti, Justin, pa boš povedal,
Ki tak ljubko se smehljaš,
Kaj si v duhu ravno gledal,
Kake misli zdaj imaš.
Blagi čut se naznanjuje
Na obličji dobrega,
Kdor pa zle naklepe kuje,
Gleda tmavo dol na tla.

Vsi.

Kdor pa zle naklepe kuje,
Gleda tmavo dol na tla.

Justin.

O prijaznosti, o slogi
Ravno zdaj premišljal sem,
Ino, glej, občutki mnogi
So rodili se o tem.

Mojster.

Sloga pač, mladeneč mili,
Sloga, to je lepa stvar, —
Da b' jo vredno vsi cenili —
Ona je nebeški dar;
Saj sad njeni, le recimo,
Slava i popolnomast,
Ta kozarec posvetimo
Lepi slogi zdaj na čast!

Vsi (vstanejo).

Ta kozarec posvetimo
Lepi slogi zdaj na čast!

Mojster.

Bod' veliko ali malo,
Porazumbe treba je!
Tud' Jožetu bi kazalo,
Da bi z Rezo spravil se.
Kar se pri peneči pivi
Tù nodolžna šala zdí,
To v velikem, ljubeznivi!
V vel'ki meri se godí!

*

Dopisi.

Iz Istre 17. okt. *(Deželni zbor istrski in njegov sad.)* Sklenjen je tudi naš zbor v Poreču. Znano je, da mi Slovani nimamo v Poreču ne enega narodnega zastopnika. V primorski i srednji Istri so zmagali pri volitvah Lahi, v Liburniji i čisto slovenskih krajih pa vladini priporočanci; uni so na vso moč zagovarjali italijanstvo, ti pa so pozabili nas Slovanov. Zato so pa tudi vse odloke našega zbora le Lahom na korist i le njim po volji. Današnja namera v Istri je ta: da se istrski Slovani morajo preliti v Lahe! Gorjé mu, kdor v Istri slovansko izobraževanje brani. Tako se godí skor v vsem Primorju, tako se godí tudi v Trstu. Trem ravnateljem, ki so se čez 20 let pridno i izgledno pri tržaških šolah trudili, ki niso nikoli proti nobenemu agitirali, je tržaški magistrat službo odpovedal, zato, ker so slovenski duhovni. To si zapomnimo vsi primorski Slovani, posebno pa naj si to zapomnijo tisti postarani slovenski duhovni, ki še dandanašnji v Istri najraje po nemško kramljajo, i ki so pri zadnji volitvi v Predloki zoper nasvèt dolinskega g. dekana glasovali!

Najprej se je naš zbor spravil na naše tri škofe, kterih pa še v zboru ni bilo. Tržaškemu škofu tako ni bilo nikoli mar za poreški zbor; imel je domá važneja opravila; poreškega i krškega škofa v zadnji seji tudi ni bilo. Zbor bi bil tedaj lahko vse tri pri miru pustil, sosebno ko je znal, da zavolj pomanjkanja po zakonu zahtevanih glasov nič ne bo mogel skleniti. Ali zbor v svoji sveti jezi jim je vendar odrekel vsako pravico glasovati, ter je razlil svoj po receptu dunajske kemije prekuhani žolc na naše cerkvene poglavarje, da še bolje potrese cerkev, i da duhovne pred občinstvom počrni kolikor mogoče.

Šolske stvarí so bile tako obravnane, da se ločijo od cerkve, da se duhovni kolikor mogoče izpahnejo od nadzorništva, i da se laškemu jeziku odprejo vrata, okna i podstrešne line v vse naše šole. Hudil se je zbor nad krškim škofom, ki je zapovedal učenikom, da v vseh ljudskih šolah morajo podučevati tudi za naprej le v materinskem (slovanskem) jeziku. Ne znam, kako ga bodo zavolj te strašne pregrehe kaznili?! Za pazinsko gimnazijo bo napravil deželni odbor prošnjo na ministerstvo, da se prestroji v laško. Na nas se v zboru niso spomnili, akoravno so znali, da so naše prošnje zavolj pazinske gimnazije še na Dunaji. Zato živo prosimo slovenske poslance, naj nas v zadnji borbi ne zapusté! Prosil bo tudi deželni odbor, da se podelí učiteljstvo v Paznu svetovnim možém, ker „kranjski coklarji“ (tako imenuje laški list „Provincia“ pazinske frančiškane) motijo i ubijajo duh, mesto da bi ga razsvitljevali z današnjim modrijanstvom. Zapomnimo si, da beseda „kranjski“ tù še mnogo več pomeni kakor pa beseda „coklar“, i pazinski frančiškani bodo gotovo zahvalni „alla Provincia“ za omikani i oglajeni kompliment! — O koparski gimnaziji so „Novice“ že zdavnej vse povedale. Tù ostane vse in statu quo.

Na zadnje je nam Slovanom zbor zadal zadnji smrtni udarec z ustrojenjem novih županij. Poprej jih je bilo okoli 150, zdaj jih je okoli 50. Ne protivimo se sicer združevanju, samo da bi bilo pravično i naravsko! Ali po sili so združili skor vse slovanske občine s kakim laškim trgom ali mesticem, kjer se bo vse le talijanski obravnavalo. Vsak lahko vidi, kam i kaj se s tem namerja. Tako na pr. je združeno pol Čičarije z Buzetom (Pinguente), i reveži bodo morali po 3 ure daleč čez skalovje, prepade i brezdna, da pridejo do svojega župana, kteri pa njih jezika še razumel ne bo. Bog pomagaj!

Iz Kanalske doline 12. okt. *Sx.* — Žalibog! da zopet danes imam žalostno nalogo naznaniti svetu smrt častitega rojaka. 8. dne t. m. smo v Ovčji vasi pokopali gospoda Jurija Prešerna, fajmoštra v pokoju in brata neumrlega pesnika slovenskega dr. Franceta Prešerna. Bil je rajnki nekdaj tudi bistra glava in dobro izurjen v bogoslovskih vednostih ter je v Krški škofiji na dveh farah za kaplana, na eni za oskrbnika, na štirih pa za fajmoštra služil. Pa čudno! da so — razun poslednje — vse le nemške bile. Dušne močí so mu jele pešati, toraj se je podal v pokoj, ter si je za to Ovčjo vas v tihi dolinici pod Višarjami tik italijanskih planin izvolil. Pa še ta štiri leta kratkega pokoja mu je grenila huda vodenica, ktera se ga je bila lotila ter mu hude nadležnosti delala, dokler ni, ves vdan v Božjo voljo, v 64. letu svoje starosti šel v večni počitek. Gospod dekan Trebiški Anton Valentinič in štirje fajmoštri, med njimi dva kranjska rojaka, smo ga spremili k grobu. Še živí pet njegovih sester; brata pa (mlajši brat in dr. France) sta že poprej odmrla. Božja previdnost svoje darove in talente človeškim otrokom razno delí; tako rajni Jurij ni imel ne trohice pesniškega duha; bil je čisto prozaičen; še rad ni imel, da je kdo njegovega brata Franceta v misel vzel, — gotovo le zavolj žalostne osode pesnikove. Vsem njegovim prijatlom, sošolcem in znancem priporočujem rajnega v blagi spomin. — Ne morem si kaj, da ne bi omenil tudi, s kakošno pozornostjo smo prebirali v „Novicah“ vse obravnave deželnega zbora kranjskega; navdušeni smo ploskali postopanju vseh slovenskih rodoljubov, ki tako moško zastopajo narod slovenski ter tako neustrašeno pa tudi zmagalno spodbijajo srdite napade nemškutarjev. Zdelo se je nam, kakor da bi naše sovražnike prav slišali z zobmí škripati in na glas vekati v njihovi nezmožnosti. Da! pravi rodoljubi slovenski so to, kteri se tako krepko potezajo za svetinje narodove: za vero in domovino. Slava jim! Naše veselje grenila je le zavest, da mi koroški Slovenci celó nobenega zastopnika v našem deželnem zboru nimamo, da tam skoraj zgolj protivniki narodnosti naše, in rekel bi skoraj, tudi protivniki pravic katoliške cerkve, sedijo. Bog pomagaj! Kdaj pridejo nam spet boljši časi! — O letini imam le to povedati, da smo koruze in krompirja, skoraj edine setovne v Kanalski dolini, hvala Bogu! precej pridelali; le krompir v nekterih krajih malo gnjije. Od sadja je bilo jabelk prav veliko, pa tudi ne povsod. — In tako za zdaj pa z Bogom!

Iz Kompolj 12. okt. Š. — Ponoči od 7. na 8. dan t. m. je nekemu tukajšnemu kmetu medvedovka s celo svojo familijo velik kos njive, kjer je korenje rastlo, izkopala in vse sladke korene poručala, — grenke pa pustila. Ne vem, ali ne bi bilo vendar le dobro, da bi se spet vpeljala strelščina na te kosmatine?

Iz Podgore pri Vidmu 12. okt. Š. — Pretekli teden je tukaj gad nekega vola na paši v vrat pičil tako strupeno, da je komaj sto korakov storil in mrtev obležal.

Izpod Snežnika na Kranjskem 12. okt. — Deželni zbor je končal svoje delovanje, a zamudili smo mu silno pritožbo položiti na srce. Bliža se zima in ž njo se primikujejo volkovi iz gozdov ter sledijo za ovcami, ktere so dosihmal po gozdih paševali. Če nikjer, gotovo v tej priliki je na pravem mestu pregovor latinski: „si tacuisses itd.“ Ko bi bil mene ali koga svojih prijatlov gosp. Langer naprosil, bil bi se jez ali tudi njegovi prijatli radi potrudili mu povedati, da, kar mora biti mora biti, in morebiti bi potem bila ostala strelščina (talija) na divje zverine, in gotovo ne bi bila še obožala kranjska dežela zavoljo 400 gold., ki so se za strelščino dali na leto in dan. Ko se je prejšnji čas

prikazal volk, tepli so se ljudjé za to, kdo da ga bo ubil. Zdaj je to drugače. Za volke brez strelščine se nobeden več ne pečá, in vže lansko zimo je padlo na gornji in dolnji Pivki in sosedni Čičereji čez 200 ovác v volkovo žrelo. Naj omenim le košanske doline, ktera je zgubila čez 70 glav, in vasí Bač v bistriškem okraji, ktera je zgrešila čez 20 glav. Posebno bistre glave, ktere s pametjo dalje segajo nego med navadne slovenske stvarí, menijo menda, da za našo deželo, posebno pa za svojo okolico sloveče zasluženi knez planinski misli iz celega Notranjskega napraviti zverinjak, kajti gorjé logarju, ki bi na volka strelil, ali pa celó posebno čislanemu medvedu se ne odkril. Počasi ovce, sčasoma pa tudi ljudí bodo volki snedli, in potem „hoch von Deutschlands Gauen“ bode prišla vélika gospôda na Kranjsko, to je, „in das der Kultur nicht zugängige verwilderte Krain“ volkov streljat. Toda pustimo neverjetne sanjarije, in prosimo raje sl. deželni odbor, da vže zdaj to reč v pretres vzame in prihodnjemu deželnemu zboru zopet nasvetuje, vsaj za Notrajnsko, talijo za divjo zver; saj nam bo pritrdil, da volkove in medvede je lepše gledati v grbu žlahne gospôde nego med čedami stradajočih kmetov. C. kr. okrajno glavarstvo v Postojni pa naj se potrudi konstatirati resnico teh besed in naj nas odreši saj tega krvavega davka, ki nam ga požrešni volkovi jemljejo in ki bi nas z drugimi vred v kratkem od same lakote lahko v volke spremenil.

Iz Notranjskega. *(„Tagblattove“ čenče in laží.)* Sprejmite drage „Novice“ te vrstice med dopise, kteri vam obilno dohajajo iz vseh pokrajin mile nam Slovenije! Ne bom vam popisaval letošnje srednje letine; ne bom govoril o vremenu; tudi novic, kterih nimamo, vam ne morem naznanjati, le o glasovitem ljubljanskem lističu, ki se imenuje „Tagblatt“, hočem vam nekoliko vrstic pisati. Ne zamerite, da s tem tratim vašemu listu prostor, kteri je boljemu namenjen. — Vsakdo, kdor je le en list „Tagblattov“ v rokah imel, se je lahko prepričal, kake namene si je postavil. Pikati in zasmehovati narodnjake in duhovstvo, njihovo delavnost v prid dežele in ljudstva tajiti in zmanjševati in sploh jim pri narodu zaupnost kratiti, — to je njegov cilj in konec. Le škoda, da se siromak zastonj trudi! Naše ljudstvo ga ne razume, in ako bi ga razumelo, nevoljno bi se od njega obrnilo. Da tudi tisti, kteri ga razumejo, in kteri, mislil bi, so ž njim enacih političnih načel, za-nj ne porajtajo, previdi se iz tega, da lahko njegove naročnike na prstih v naših krajih našteješ. Med druzimi zanimivimi dopisi mu je nekdo iz Bistrice pisal, ki trdi, da je tako imenovani „Constitutioneller Verein“ v Bistrici radost obudil in da je Bistrica nepripraven kraj za „überspannte Nationalitätsideen.“ Najbrže je to veselje nad delavnostjo tega društva le pri dopisniku bilo, — pri dopisniku, čegar hiša je bila vedno sovražna slovenščini; drugi Bističani se zmenijo za „Constit. Verein“ toliko, kakor za lanski sneg. Tudi čitalnici se posmehuje možiček ter si radostno brke viha rekoč: „Čitalnica bistriška umira; bila se je zgubila, dokler je niso trije kaplanje našli.“ Tudi duhovnom je bil bistriški „Tagblattovec“ vedno sovražnik, ter jih je že večkrat tožil, pa večidel je siromak — po nosu dobil. Duhovni so mu pa hudo z dobrim povrnili, ter ga velikih zadrég rešili. Ni torej čuda, da je tudi ta gospod kaplane v „Tagblatt“ postavil. Čeravno niso bile okoliščine bistriške čitalnice letos kaj svitle, vendar upam, da domorodci bistriški ne bojo pustili, da bi jim poginila čitalnica, ktera je bila pred kratkim med najživejšimi. — Najbolj se pa kaže značaj „Tagblattelnov“ v nekem dopisu iz Planine. Nekdo je tožil v 29. listu „Novic“ iz Planine, da so tukaj ljudje mlačni in da čitalnica ne more oživeti zarad pomanjkanja podpornikov. Kako je „Tagblatt“ to iz „Novic“ posnel? On pravi, da je neki kaplan od hiše do hiše s pôlo ude za čitalnico nabiral in da je neki kaplan „Novicam“ to dopisal. Čeravno ni v „Novicah“ o kaplanu ne besedice zinjeno, čeravno ni ne planinski ne drugi kaplan udov za čitalnico nabiral — — vendar kaj je to „Tagblattu“ mar? On piše: „ein Landkaplan...“ Toraj glej, dragi bralec! ali ni tak list v resnici — ostuden lažnjivec? — Tudi iz Ipavskega farovža je prinesel novico, da se je tamkaj hlapec z drugim poslom prepiral in potem sta si neki drug drugemu zaušnice delila. Tako dogodbo, za ktero se v Ipavi še stare babe ne zmenijo, obesi „Tagblatt“ na veliki zvon le zato, ker se je v farovžu dogodila. Ubogi „Tagblattel“! Še marsikaj bi vam, drage „Novice“, lahko o tem „Tag-blatu“ pisal; al smili mi se papir, pa saj tudi vem, da nerade svoj list kvarite z razpravami o tako praznih stvaréh. Le toliko rečem, da ste prav imele, ko ste zadnjič pisale, da se bo iz cunj „Tagblattovih“ papir naredil, na kterem bode zapisano stalo: „Slava Slovencem!“

Bogomil Zajec.

Iz Zalega Loga 18. okt. — Letina se je pri nas še precej dobro obnesla. Posebno lep pridelek nam je dalo sadno drevje. Žalibog, da je po deželi naši še toliko kmetov, ki se nič ne brigajo za sadjerejo. Take gospodarje, ki nimajo srca do sadjereje, lepo vabim, naj pridejo v našo dolino pogledat s sadnim drevjem zasajenih vrtov, od kterih so kmetje letos obilen dobiček dobili; čez 100 mernikov jabelk je natresel le en sam kmet, — koliko pa vsi? M. Kalan, učitelj.

Izpod Mehovskega grada na Dolenskem 12. okt. Dolenska trgatev je bila uni teden končana. Pričela se je bila pri nekterih mejaših že pred sv. Mihelom, posebno po zemljakih, se vé da nekoliko prezgodaj, ker še le Mihelov teden je bilo prav toplo vreme, toraj se prezgodnji trgači lahko kesajo, ker bodo slabejo kapljo kot poznejši imeli. — Trta je letos bolj, kot smo se od začetka nadjali, še precej dobro obrodila, posebno belina in črnina, lipina pa ne; pa saj je belinsko in črninsko vince zmiraj bolje od lipenskega. Bog daj, da bi bila kaj dobra kupčija ž njim, ker vinorejci veliko novcev potrebujejo. — Ajda na Dolenskem se ni nič kaj dobro obnesla, — snopa je dovolj, zrna malo, in še to je zelo medlo. Krompir pa zelo črni, kar ga niso črvi objedli. J. O. Lepstanski.

Iz Cerkljan 15. okt. R-n. — Blagovolite, predrage „Novice“, da se predrznem spregovoriti besedico o naši fari, da se prepričate, da tudi mi nismo zaspanci; akoravno dozdaj še niste izvedele skoraj nič o našem okraji. — Kar se tiče prečastite naše duhovščine, je — zunaj enega bolj nemškega gospoda — prav vneta za domačo stvar. Čuditi se je le, da se dozdaj še ni bolj očitno pokazala slovenskemu svetu, temuč le bolj na tihoma pa marljivo dela na blagor domovini. Tudi naš gospod nadučitelj Vavken, ki so ga zdaj za župana izvolili, je prav vrl mož, ki je že veliko koristil naši srenji. Tako se imamo le njemu zahvaliti, da nam je dovolila c. kr. vlada osnovati pošto, ki bode gotovo vsem faranom prav po volji. Le tako naprej, gospodje, ki Vam je izročen narod naš, da mu kažete pot do vedno više duševne omike in blagostanja posvetnega, — da ga učite in likate tako, da se moramo ponašati ž njim, da je vreden sin matere Slave!

Iz Ljubljane. V nedeljo je imel odbor družbe kmetijske nenavaden zbor, ker so mu od c. k. ministerstva vojaštva došla pisma, na ktera bilo je brž odgovora treba. C. k. ministerstvo kmetijstva je naznanilo družbi, da bode od 9. do 14. dne prihodnjega meseca

zbor na Dunaji pod predsedništvom ministrovim, v kterem se bode obravnavalo 9 vprašanj, ki ne zadevajo stvarí praktičnega kmetijstva, ampak le bolj splošna, kmetijstvo zadevajoča vprašanja. V ta zbor naj pošlje tudi naša družba 2 poslanca, in to na stroške državine. Odbor družbe kmetijske, pri kterem so bili pričujoči predsednik g. Trpinec, podpredsednik g. dr. Costa, odborniki gospodje: Prégl, dr. Orel, dr. Ahačič, L. Dimic, Seunig, Lasnik in pa tajnik dr. Jan. Bleiweis, je pretresal najprej vprašanja, ktera pridejo v dunajskem kmetijskem zboru (agrarischen Congress) na vrsto: namreč: 1) stališče kmetijskih družeb in naprava kmetijskih zbornic, 2) ali bi ne bili komisarji ali inšpektorji za kmetijstvo vladi potrebni? 3) ali se dá in kako doseči statistika kmetijstva? 4) kako nauk kmetijstva in gozdarstva iz državne blagajnice podpirati? ali naj bi se ustanovile štipendije za viša kmetijska in gozdarska učilišča in podpirale kmetijske šole iz državne blagajnice? 5) kako bi se dale kmetije osnovati, ki bi bile v izgled umnemu kmetovanju? 6) kaj naj bi se storilo, da se dobi več živinozdravnikov? 7) ali bi bilo prav, da bi ministerstvo na pósodo dajalo denarja z obresti ali brez obresti za to, da bi se zboljševala kmetijstva? 8) ali je izvrševanje gozdarske postave splošna potreba ali potreba le za posamne dežele? 9) Kako naj bi se vojakom odpust (urlaub) dajal, da pride na korist kmetijstvu? — Ko se je odbor pomenil o vseh teh vprašanjih in večidel soglasen bil v vseh zadevah, volil je potem gospoda dr. Costa in J. Seuniga za poslanca naše družbe na Dunaj. — Druga vprašanja je dobil odbor od c. k. ministerstva vojaštva, ki zadevajo dníno in druge stroške pri meri žita, moke itd., pri vsipanji v žaklje, nakladanji in razkladanji, prepeljevanji itd. Ker ta stvar nikakor ne spada v kmetijstvo in je ista vprašanja dobila kranjska kupčijska zbornica, zato je odbor soglasno sklenil, da se ne more spuščati v odgovor na taka vprašanja, za ktera ni nobenih skušenj in za ktera bi se morali nalašč najeti delavci, da bi se videlo, koliko časa potrebujejo za to ali uno delo itd.

— *(Iz deželnega odbora.)* 9. dne t. m. je imel odbor pod predsedništvom deželnega glavarja pl. dr. Wurzbacha po končanem deželnem zboru svojo prvo sejo; pričujoči so bili odborniki: dr. Jan. Bleiweis, dr. Costa, dr. Toman in Dežman. Najprej se je posvetovalo, kaj da je storiti, da se dovrši sklep deželnega zbora o deputaciji, ki ima na Dunaj iti na poklon Njih Veličanstvu zarad potrjene železnice gorenske. — Sklenilo se je dalje: razpisati službo koncipista in pa ingrosista pri deželnem odboru, in da se za obrok konkursa odločijo 4 tedni. Konkurenti za službo koncipista morajo dokazati, da so juridično-politiške šole dovršili in da so tudi teoretične in praktične državne preskušnje o politiškem opravilstvu prestali; prosilci za službo ingrosista se morajo izkazati s spričali iz državnega računstva. Se vé, da obá, še posebno pa koncipist mora slovenskega jezika v besedi in pismu tako zmožen biti kakor nemškega. — Sprejeli so se tudi trije aspíranti za praktikante v čveterotedensko poskušnjo; dva sta se odločila pomočnemu uradu deželnega odbora, eden pa deželnemu računstvu. — Vprašanje: ali bi se dvorana deželnega zbora med prestankom deželnih zborov v kak drug namen môgla rabiti, rešilo se je s tem, da se, gledé na to, ker v Ljubljani ni za javne namene pripravnih dvoran, sme rabiti za znanstvene namene in produkcije umetnosti, in to proti primernemu plačilu. — Na zahtevanje c. kr. državne pravdnije, da bi se stanovski topovi, kteri so v neki kazamati ljubljanskega grada shranjeni, kam drugam prepeljali zdaj, ko pridejo na grad zopet jetniki in se bo ta prostor za shrambo slame in postelj kaznovalnice rabil, se je sklenilo, da se cevi teh topov, ki so darílo presvitlega cesarja Ferdinanda deželnim stanovom leta 1840., v muzeju ali kakem drugem prostoru licealnega poslopja spravijo. Ostali 4 topovi pa se rabijo z dovoljenjem deželnega odbora za strel, kadar je treba kak požar naznaniti v mestu ali okolici njegovi. Pri tej priliki se je tudi sklenilo, iz starih pisem poizvediti, čegava lastnina je prav za prav grad ljubljanski.

Druga seja je bila 16. dne t. m.

— *(Odbor Matice slovenske)* je imel 15. dne t. m. svojo 22. sejo. Vnanjih odbornikov to pot ni bil nobeden pričujoč. Predsednik gosp. dr. Toman prične sejo s srčnim pozdravom, po kterem pa naznanja, da neprenehana vnanja opravila, kterih ne bode še tako kmalu konec, da bi mogel, kakor bi rad, spolnovati dolžnosti Matičinega predsednika, ga silijo v odpoved predsedništvu. — Potem bere gosp. prof. Lésar tajniško sporočilo, v ktero so bili vpleteni mnogi predlogi zarad izdavanja knjig itd., ki so se prevdarjali in rešili. Ker „Novice“ prihodnjič prinesó popolen popis vseh obravnav, opuščamo danes vse to, in le povemo, da je g. dr. Jan. Bleiweis, predno je imela biti volitev novega predsednika, obžalovanje izrekel, da gosp. dr. Tomana, kteremu gré velika zasluga, da je Matico v življenje sklical, silijo važna in mnogovrstna opravila na državnem polji, da se za zdaj predsedništvu odpovedati mora; govornik tedaj predlaga: naj Matičin odbor svoje žalovanje o odstopu njegovem razodene, ob enem pa odstopivšemu gosp. predsedniku zahvalo izreče za ljubezen, s ktero je vseskozi objemal to imenitno národno ustanovo, ter naj ga prosi, da jej isto iskreno ljubezen vprihodnje ohrani. Ves zbor vstavši soglasno pritrdi temu predlogu. Po nasvetu dr. Bleiweisovem bil je potem g. dr. Costa gledé na svoje mnogozasluženo delovanje v odboru Matičinem za predsednika izvoljen, in ravno tako gospoda prof. Vončina in generalvikar Kos zopet za podpredsednika, gosp. dr. Zupanec za blagajnika, prof. Lésar za tajnika, prof. Vavrů za knjižničarja, prof. Marn za zapisnikarja, prof. Šolar za pregledovalca društvenih računov in gospoda Ivan Vilhar in prof. Marn za ključarja izvoljeni; vsem pa se je ob enem zahvala izrekla za njihovo delovanje na korist Matici slovenski. Gosp. prof. Lésar se je branil še dalje tajništvo oskrbovati in je predlagal, naj se razpiše tajništvo; njega žalijo, je rekel, grdi osebni napadi, ki mu grenijo delovanje. Dr. Bleiweis, prof. Marn in prof. Vončina kažejo, odkod ti napadi izvirajo; kdor je že toliko delal za Matico našo kakor prof. Lésar, in kdor je s tako majhno remuneracijo za veliko opravilstvo prihranil Matičinemu zakladu že čez sedem stotin, kakor prof. Lésar, takega možá ne more omadeževati blato, ki se na-nj meče. Na soglasno prošnjo odborovo je obdržal prof. Lésar tajništvo. — Zagotovilo visokocenjenih naših pisateljev gosp. Koseskega in gosp. Cafa o literarni njihovi zbirki je bilo z živo zahvalo sprejeto, kakor tudi ponudbe gospodov profesorjev Erjavca, Tuška, Majcigera in Zajca z velikim zadovoljstvom zaslišane. — Ker je dramatično društvo za letošnje gledišćino leto odložilo stop na javni gledišćini oder in ker je deželnemu odboru nalogo dal deželni zbor, naj o subvenciji slovenskih dramatičnih iger nasvetuje prihodnjemu deželnemu zboru, bila je rešitev prošnje dramatičnega društva, ktero želi 300 gld. podpore iz matičine blagajnice, začasno odložena. — Prošnji g. prof. Marna: naj se učencem gimnazije ljubljanske daruje nekoliko iztisov „slovnice

českega jezika", „štirih letnih časov", „vojvodstva kranjskega in koroškega" in „rudninoslovja" se je zadostilo. — Zarad javnega oklica o nabiranji národnih pesem, pripovedek itd. je bil prof. Šolar naprošen, naj ga on osnuje, da se potem razglasí po časnikih. Drugi pot, kakor smo gori rekli, prinesó „Novice" popolen popis odborove razprave.

— *(Odbor národne čitalnice)* je v poslednji seji sklenil, da pred novim letom bote dve „besedi": ena v nedeljo 8. novembra, druga v nedeljo 6. decembra; obéma pripomore z gledišćinama igrama dramatično društvo, ktero pa vrh tega pred novim letom še v čitalnici napravi dve ali tri predstave z vstopnino.

— Letošnjim preskušnjam iz višega in nižega gozdarstva se je letos podvrglo 10 kandidatov iz Kranjskega, 3 za službe višega, 7 za službe nižega gozdarstva, ki — razun 2 — so vsi skušnje prestali. Izpraševali so c. k. gozdarji gospodje M. Oberkircher iz Idrije, grof Pükler iz Radoljce in Lud. Dimic iz Kostanjevice.

— Gospod Anton vitez Gariboldi se je odpovedal poslanstvu v kranjskem deželnem zboru. Mi obžalujemo to odpoved, vendar naj se nasprotniki naši nikar ne radujejo o tem, kakor da bi ta izstop pomenil izneverjenje rodoljubju, po kterem se je pl. Gariboldi zmiraj odlikoval.

— Gosp. Janez Štempihar, čislani naš slovenski stenograf, je po dolgi pljučni bolezni v bolnišnici tukajšnji umrl. Nemila smrt bila je njemu rešiteljica od nadležnega življenja, s kterim se ni mogel več sprijazniti. Naj v miru počiva!

— *(Turjaška županija pa nemški jezik.)* „Laibacherica" in pa „Tagblatt" sta z nekim ponosom prinesla novico, da je županija turjaška deželnemu zboru namenila prošnjo za nemški jezik v šolah in kancelijah. Ker se ta časnika nekako ponašata s turjaškimi kulturonosci, naj bralcem „Novic" posnamemo par vrstic iz tega pisma, ker bi res škoda bilo, ako bi turjaški galimatija ne prišel med svet. Možje turjaški začenjajo pismo s tem, da pravijo, da so slišali, da so šolski predstojniki učenikom ukazali, otroke samo v slovenskem jeziku podučevati, in ta ukaz je turjaškim možem „dummer Einfall". To „oslarijo" pa dokazujejo tako-le: „wie denn wenn Einer oder der Andere zum Herrn berufen ist und gar nichts anderes als seine Muttersprache kennt, so verbleibt er doch, was wir aus der Erfahrung lernen, ein unbehobelter Mensch, so zu sagen ein Esel und alle weitern Schritte vom Gemeinen aufwärts sind ihm versperrt. Der Gemeindeausschuss trägt die sichere Hoffnung, dass diesem dummen Einfalle der h. Landtag keine Folge geben werde und Hochderselbe geruhe zu beschliessen und zu verordnen itd." Turjaški možje, kterim na čelu stojí gospod verboltar Franc Sotlar, kar naravnost z „osli" pitajo vse Slovence, ki le slovenski, — vse Nemce, ki le nemški, — vse Lahe, ki le lački, — vse Francoze, ki le francozki znajo itd. Škoda, da vsi ti ne vedó za turjaške gorjance, gotovo bi vsacemu poslali v zahvalo kos — oslovske krače. Ako od ene straní Nemec, ki bere to nemško pismo, se mora smejati tej zabuhli pisariji, mora pa Slovenec od druge straní milovati možé, ki so take križe kraže naredili pod pismo, da preočitno ž njimi kažejo, kako potrebna bi jim bila slovenska šola, da bi bili revčeki vsaj enega jezika se naučili. Ako pošten človek take pisarije bere in take podpise vidi, in ako dalje vidi, da to je tista armada, ktero sebi na pomoč kličeta „Tagbl." in „Laib.", potem — križ božji!

— *(Narodno politično društvo)* je imelo v saboto svoj prvi občni zbor. Predsedoval je gosp. dr. Jan. Ahačič, vladni komisar je bil g. Gutman, prvi magistratni svetovalec. Zbralo se je nad 80 udov, večidel tukajšnjih. Ko je prvomestnik s kratkim ogovorom pozdravil prvi občni zbor narodnega političnega društva na podlagi dovoljenih pravil, je začasni tajnik g. dr. Papež poročal o pravilih, potrjenih po c. k. deželni vladi, in o opravilih, ki jih je imel dozdaj začasni odbor, ter je naposled naznanil, da se je dozdaj že vpisalo 421 udov. Potem je g. dr. Jan. Bleiweis poprijel besedo in govoril o zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino. Ta točka — je rekel — stojí dandanes na dnevnem redu vseh Slovencev; to vprašanje je prav za prav „slovensko vprašanje", ker brez primernega rešenja tega vprašanja nimajo Slovenci zarad ravnopravnosti národne nikakor varnega zavetja. Prestopivši na zgodovinsko polje je dokazal, da že večkrat, kar so Slovenci pod sl. vlado habsburško, so slovenske pokrajine bile že več ali manj politično, administrativno in sodniško zedinjene. Kar je tedaj že bilo, utegne sopet biti. Da pa se slovenskemu narodu samemu odkrije pogled v pretekle čase, kako so bili nekdaj Slovenci združeni, in da se tudi nasprotnikom te ideje izpriča, da je ta želja Slovencev zgodovinsko upravičena, nasvetoval je govornik, naj se spiše prav po domače (popularno) knjižica, kakoršne dozdaj še nimamo, in v kteri se po zgodovinskih preiskavah dokaže, kdaj in kako so bili Slovenci vsi ali vsaj večina njih združeni v eno politično, administrativno, sodniško skupino. Naposled pa je stavil sledeča dva predloga: 1) Národno politično društvo sklene resolucijo, po kteri se priznava potreba, da se na postavno-ustavni poti dela na to, da se Slovenci zedinijo v eno politično-administrativno skupino. 2) Odbor društveni naj skrbí za to, da se spiše knjižica, v kteri se a) na podlagah zgodovinskih dokaže, da je želja tacega zedinjenja upravičena, b) da je to zedinjenje v varstvo narodne ravnopravnosti Slovencem potrebno, in c) Avstriji koristno. Oba predloga sta po kratki debati bila soglasno sprejeta.

Po dovršeni tej razpravi je govoril g. dr. Etbin Costa o vpeljavi slovenskega jezika v šolo in urade. Govornik je omenil pred vsem to, da ta stvar se je že rešila v deželnem zboru, in da le deželni zbor je edino ustavno mesto, v kterem se rešujejo take deželne zadeve. Al ker je ljubljanski „konstitutioneller Verein" to stvar vzel v svoje razprave in je v teh razpravah prišel do tega, da pošlje ministerstvu peticijo, naj ne priporoča v deželnem zboru kranjskem sklenjene postave Njih Veličanstvu v potrjenje, treba je, da društvo naše, ki je „društvo za brambo narodnih pravic", stopi na noge in se obrne do c. kr. ministerstva s peticijo, v kteri dokaže, da je ustava in zlasti §. 19. te ustave prazna fraza, ako se narodu slovenskemu ne bi dalo, kar mu gré. Govornik je potem na sitice humoristične kritike djal, kar je „Tagblatt" pridigoval o tej zadevi, in zlasti o tem, da je iznajdel, da pred §. 19. je §. 18. Veliko smeha je izbudila ta razprava. — Predlog: naj odbor izvrší peticijo do c. k. ministerstva, je bil potem soglasno sprejet; ravno tako tudi predlog g. Fr. Ravnikarja: naj zbor sklene zahvalnico sl. deželnemu zboru za krepko brambo narodnih pravic in to zahvalnico izročí deželnemu odboru. — Tudi predlog zarad priprav gledé na prihodnje volitve mestnega zbora je bil soglasno sprejet z dostavkom g. Ravnikarjevim, naj odbor v tej zadevi poroča občnemu zboru, ki naj se skliče vsaj v 14 dneh. — Konečno so bile volitve novega odbora po §. 6. društvenih pravil. Izvoljeni so bili gospodje: dr. Ahačič, dr. Jan. Bleiweis, dr. Etb.

Costa, Jan. Horak, Peter Kozler, J. Murnik, M. Pakič, dr. Papež, dr. Poklukar, Fr. Ks. Sovan.

Včeraj se je zbral novi odbor in je izmed sebe izvolil: za predsednika dr. Jan. Bleiweisa, za podpredsednika dr. E. H. Costa in dr. J. Ahačiča, za tajnika J. Murnika in dr. Papeža, za blagajnika F. Ks. Sovana.

— *(Poberki iz „Tagblatta“.)* „Tagblatt“ je našo trditev, da bivšemu županu dr. Costi gré zasluga, da se bodo mestu pomnožili dohodki iz vžitnine, skušal ovreči; al spet je pokazal prav očitno, da ne vé, kaj piše, ali pa da nalašč stvar napak zavija. Naj ga podučimo, če mu še poduk more pod kožo. Prvi nagib o vžitninskih zadevah prišel je po interpelaciji dr. Orla v seji 14. oktobra 1864. leta. Na to interpelacijo je župan dr. Costa odgovoril v seji še le 28. julija 1865. leta, ker je bilo zeló težavno sledú iskati po mnogovrstnih aktih. Vsi odborniki so bili z županovim sporočilom zadovoljni; nobeden ni stavil nobenega druzega predloga, in sporočilo je bilo sejnemu zapisniku priloženo. Le dr. Costa sam ni bil zadovoljen s tem, kar je dosihmal v aktih našel zarad vžitninskih zadev; iskal je dalje po pravnem izviru in pravni razmeri mestnega pobotka (averzuma) za vžitni davek. In po sreči mu je izteklo, da je po daljših preiskavah našel, da ima mesto pravico odpovedati se temu pobotku in pa zahtevati, da se mu prav toliko plača, kolikor mestna priklada znaša. Na to pravico opiraje se je dr. Costa stavil predloge, ki so bili v seji finančnega odseka 17. in mestnega zbora 27. oktobra 1866. leta enoglasno sprejeti, in ti so edini in pravi vzrok, da se je drugač zasuknila stvar in da se bojo mestu zdaj povikšali vžitninski dohodki. — Mestni akti tedaj pričujejo, da so „Novice“ pravo trdile, ko so rekle, da dr. Costi mora mesto hvaležno biti, da se mu pomnožijo dohodki. Kjer so zasluge tako očitne kakor so dr. Costove, ni treba, da bi jih „Novice“ povekševale; Ljubljana jih pozná. Ona pa pozná tudi zagrizenost „Tagblattovcev“ in vé, da vse zvijače njihove ne bodo jih ponižale. — Naša graja, da se ljudjé vtikajo v postavodajne deželne stvarí, o kterih nobenega pravega razumka nimajo, je kakor strela vdarila med prizadete, in „Tagblatt“ kričí, da mestjanom ne privoščimo besede. Vse je spet le zvijača. „Novice“ so imenovale šolske može, ki so se udeleževali šolskega programa ali so ga odobrili. Tem nasproti so pa zavrnile govornike v „konst. društvu“, rekši, uni so naši eksperti, ne pa posamentirarji, urarji, mešetarji itd. Vemo sicer, da se „Tagbl.“ za svoje ljudí poteguje, ker jih je brž ko ne tudi za govornike v „konst. društvu“ najel; al ne vsak, kdor ima pravico govoriti, ima pravico zahtevati, da njegova beseda veljá. Kdor še v srednjih šolah bil ni, tak še ne vé, kaj so, in jim vendar ne bode hotel biti organizator? Ne sutor etc.! In zlasti taki mestjani, ki so iz tujih krajev v našo deželo prišli in še jezika našega ne razumejo, naj bi se ne vtikali v take zadeve, ki so „Lebensfragen“ za narod naš! To se ne pravi za deželo biti, ampak zoper njo. Gosp. Heiman je iz životopisa svojega naštel sicer marsikaj, kar nas celó malo zanimiva, pozabil je pa povedati, da 1848. leta se je udeleževal nabire kranjskega denarja za „nemško floto“ in da pozneje je v odpravi konkordata iskal zboljšanja valute! Z vsem tem si pa ni pridobil lastnosti, da bi še §. 19. ustavnih pravic nam pobijal! — Popolnoma po nepotrebnem se pa je ešofiral protestantiški pastor g. Schak. Mi njegove šole nismo niti hvalile niti grajali. Al če „Tagblattovci“ celó to šolo na pomoč kličejo za svoje namene, smo mi kot zvesti katoličani na isto stališče se vstopili, kakor so se protestantje na svoje, ko so lastno šolo za svoje otroke si napravili. Čemu so to storili? saj imamo v Ljubljani dosti šol. In še 100 gold. se jim iz mestnega denarja plačuje, da se slovenščina učí v protestantiški šoli, kakor da bi naših šol ne bilo za to! Da mi nočemo, da katoliški otroci hodijo v protestantiško šolo, je ravno to, kar Vi gosp. pastor! nočete, da bi Vaši otroci hodili v katoliške šole. Čemu ste se tedaj tako vsopihali?!

— Dobroznani zdravnik za zobé gosp. dr. Tancer je prišel spet iz Gradca v Ljubljano, kjer ostane 14 dni. Bivališče njegovo je v gostilnici pri „Slonu“ št. 14.

— Vsem, ki so blagovolili 17. dne t. m. se udeležiti pogreba gosp. Matija Murnika, se v imenu svojem, svoje matere, svojih bratov in sester presrčno zahvaluje Janez Murnik.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V saboto se je po 4mesečnem prestanku začel spet državni zbor. Malo je manjkalo in ne bi se bil mogel začeti, kajti le malo poslancev došlo je v zbornico. Sploh bo zbor imel zdaj nekak drug obraz, kakor ga je imel poprej. Edinosti med ministri ni več tiste, kakor je izprva bila; ako se kaj tacega bere celó v vladinih časnikih, mora pač res tako biti. Tudi predsednika ministerstvo še zmiraj nima. Med tem pa so bili deželni zbori, in tù se je slišalo v mnogih zborih, da nikakor niso zadovoljni z vsem, kar je sklenila sedanja večina državnega zbora. Ako vladi prijazni „Fremdenbl.“ sam opominja vlado, naj se po odločnem enotnem programu sprijazni z narodnimi strankami, in jej kliče: „le nikar tukaj košček, tam spet košček, — danes tako, jutri drugač, — Pragi kaj druzega in Ljubljani spet kaj druzega, Levovu to, Brni to!“ — tedaj je vendar že misel, da Avstrija more se le močna zdržati po zadovoljnosti vseh narodov, prešinila više državne kroge. — Sliši se, da Poljaki stopijo s svojimi zahtevami pred državni zbor še le tadaj, ko bode v državnem zboru nova rekrutna postava izgotovljena. — Važnejši predlogi, ki jih je ministerstvo v prvi seji izročilo zbornici poslancev, so ti-le: sporočilo o tem, zakaj je vlada Prago in okolico njeno v izjemni stan djala, — splošna postava o izjemnem ali obsednem stanu, in pa postava, kako naj se skuša, da se zakonski ljudje, ki se hočejo ločiti, zopet sprijaznijo.

Česko. — V Pragi in na deželi se poslednje dni ni kakošen poseben upor pokazal; vendar general Koller žuga, da bode brez milosti postopal, ako bode kje kaj nepokoja.

Telegram „Novicam“ iz Gorice

19. oktobra.

V Šempaski tabor se je včeraj zbralo do 10.000 Slovencev; zastav je bilo 25, pevcev 50. Vse se je vršilo v najlepšem redu. Predsednik dr. Lavrič; govorniki: dr. Tonkli, dr. Vošnjak, Nabergoj, dr. Lavrič, Dolenec, Živec, Klavzar, Doljak. Navdušenost velika in sosebno za Slovenijo velika. Prerokovanega spora z Lahi nič; naredbe varnosti preočitne, sitne.

Kursi na Dunaji 20. oktobra.

5% metaliki 57 fl. 30 kr.	Ažijo srebra 113 fl. 35 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 20 kr.	Cekini 5 fl. 51 kr.

Odgovorni vrednik **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.